

Gedragprotocol

TEN AANZIEN VAN PESTGEDRAG

Gedragprotocol ten aanzien van pestgedrag

Inhoud

Gedragprotocol ten aanzien van pestgedrag	1
Inleiding	2
Plagen of pesten	2
Preventie	4
Marte Meo	4
Taakspel	5
Doelen	5
Hoe wordt Taakspel gespeeld?	5
ZIEN!	5
Hoe gaan we om met pesten op school	6
Begeleiding	7
Steun bieden aan het kind dat gepest wordt	7
Steun bieden aan de pester	7
Steun bieden aan de (midden)groep	7
Steungroepaanpak	8
Digitaal pesten	9
Bewustwording	10
Do's en don'ts	10
Meidenvenijn	10
Bijlage	12

Inleiding

Dit protocol is opgesteld om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind wordt gepest of pest. Alle kinderen op de Prinses Margrietschool moeten zich veilig voelen, zodat ze zich goed kunnen ontwikkelen en met plezier naar school toe gaan.

Een sterk pedagogisch klimaat vinden wij op de Prinses Margrietschool erg belangrijk. Een pedagogisch klimaat bevat alle omgevingsfactoren die bijdragen aan het welbevinden van het kind zodat een kind zich verder kan ontwikkelen. Wij richten ons op het versterken van gewenst gedrag, zodat er een positieve sfeer in de school heerst. Het doel is om samen een positieve sfeer te creëren die de ontwikkeling van kinderen bevordert en gedragsproblemen voorkomt. We maken hierbij gebruik van de methode De Vreedzame School. Hierbij leren kinderen conflicten op een constructieve manier op te lossen met behulp van mediatie, creëren we een positieve sociale en morele norm in de groepen en bevorderen we de sociale verbondenheid en gemeenschapszin.

Toch komt het voor dat alleen deze methode niet voldoende blijkt te zijn. Wij willen er graag alles aan doen om op een goede en constructieve manier met (het tegengaan van) pesten om te gaan. Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen. In dit protocol gaan we allereerst in op wat pesten is. Wanneer is het plagen en wanneer wordt het pesten? Hoe herken je pestgedrag? Vervolgens beschrijven we wat we doen om pestgedrag te voorkomen en hoe we pestgedrag signaleren. We gaan in op verschillende rollen en welke begeleiding we bieden aan de pester, de gepeste en de andere kinderen in de klas. Elke situatie is anders en verdient een maatwerk oplossing. Dit protocol dient hierbij als handleiding voor de leerkrachten en ouders bij het voorkomen, signaleren en aanpakken van pestgedrag.

Kom vooral met de leerkracht van uw kind praten als uw kind gepest wordt. Mochten jullie daar niet goed uitkomen dan kunt u altijd met de intern begeleider (en onze anti pest coördinator) een gesprek aanvragen. We vinden het erg belangrijk dat we pesten samen oplossen en dat uw kind zich (weer) veilig kan voelen op school.

Plagen of pesten

Het is belangrijk om het verschil tussen plagen en pesten duidelijk voor ogen te hebben. De begrippen plagen en pesten worden regelmatig door elkaar gebruikt. Toch bestaat er een duidelijk verschil.

Plagen gebeurt incidenteel en in het zicht van de leerkrachten. Het is van

Pesten is iets anders dan plagen. Bij plagen is er sprake van gelijkwaardigheid en het plagen gaat over en weer. Bij pesten is er sprake van een ongelijke machtsverhouding. Er is een pester en een slachtoffer.

korte duur of tijdelijk. Het is meestal één op één en speelt zich af onder gelijken, kinderen die aan elkaar gewaagd zijn. Het gaat soms gepaard met humor: voor de grap proberen iemand kwaad te maken. Degenen die elkaar plagen, wisselen keer op keer. Plagen kán als kwetsend worden ervaren. Bij een eventuele ruzie kan de relatie gelukkig wel weer vlot hersteld worden. Leerlingen horen wel bij de groep. Leerlingen kunnen het in dit geval ook verwarren met pesten. Bij De Vreedzame School leren kinderen het gebruik van 'stop, hou op!' en vertellen kinderen waarmee de ander moet stoppen. Het plagende gedrag stopt dan daadwerkelijk.

Pestgedrag is gedrag waarmee je een ander lichamelijk of geestelijk kwetst of gedrag waarmee je de grens van een ander overschrijdt. Pesten gebeurt achter de rug van de leerkracht om. Pesten is bedreigend en het gebeurt niet zomaar een keer, maar herhaaldelijk en soms voor een langere tijd. De macht is ongelijk verdeeld. Leerlingen willen bewust iemand kwetsen of kleineren. De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil iemand pijn doen of kwetsen. Het gebeurt berekend, ze weten vooraf wie, hoe en wanneer ze gaan pesten. Het is meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één persoon. Bij pesten zijn de gevolgen ernstig. De gepeste leerling hoort niet meer bij de groep. De gehele groep lijdt onder een onveilig klimaat, de leerlingen zijn angstig en er heerst wantrouwen. Er zijn dan weinig en geen echte vrienden binnen de groep.

Een belangrijke implicatie uit wetenschappelijk onderzoek (Dan Olweus) is dat pesten een subjectief verschijnsel is. Sommige kinderen ervaren dat ze gepest worden, terwijl hun omgeving dit niet zo ziet. Omdat het bijna onmogelijk is om te bepalen of kinderen 'echt' gepest worden, moeten we het idee van 'echt' pesten loslaten. In plaats daarvan moeten we pesten meer als een subjectief verschijnsel gaan zien. Het is belangrijk dat kinderen die rapporteren dat ze gepest worden serieus genomen worden want zij ervaren hier de negatieve gevolgen van, ook al hebben anderen het idee dat het allemaal wel meevalt.

Een concreet voorbeeld van pesten is het uitschelden van een leerling vanwege zijn gedrag of uiterlijk. Een ander voorbeeld is het in elkaar slaan van een leerling door een groep andere leerlingen. Zo zijn er nog meer peestsituaties te bedenken waarbij een leerling het slachtoffer is van de handelingen van een groep andere leerlingen (pester en meelopers).

Er kunnen verschillende redenen aangevoerd worden om te verklaren waarom leerlingen elkaar pesten. De pester kan bijvoorbeeld zelf ooit gepest zijn of het kan een manier zijn om aandacht te trekken die de pester (thuis) niet krijgt. Pesten kan ook een manier zijn om aanzien te verkrijgen bij andere leerlingen.

Preventie

Het schoolteam kijkt met een preventieve blik naar gedragsproblemen. De centrale vraag is hoe je gedragsproblemen *voorkomt*. Er wordt minder energie gestoken in het oplossen van conflicten, maar de focus ligt op het toerusten van leerlingen. In onze preventieve benadering staat de ontwikkeling van leerlingen centraal. Er wordt gekeken naar de kansen en mogelijkheden van ieder kind. Hierdoor wordt een toename van prosociaal gedrag bij leerlingen bereikt en een afname van gedragsproblemen bij leerlingen.

Om een goed pedagogisch klimaat te bevorderen maken we gebruik van de Vreedzame School, een methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling.

De volgende onderwerpen komen hierbij aan bod:

- We horen bij elkaar
- We lossen conflicten zelf op
- We hebben oor voor elkaar
- We hebben hart voor elkaar
- We dragen allemaal een steentje bij
- We zijn allemaal anders

In een situatie waar kinderen bij elkaar zijn, zullen er altijd conflicten (of meningsverschillen) zijn. Het is zinvol om te leren hoe je kunt voorkomen dat conflicten ontstaan en indien ze toch ontstaan, hoe het mogelijk is te voorkomen dat dit tot ruzie leidt. Kinderen leren wat hun rol is en hoe ze conflicten constructief kunnen oplossen. Kinderen leren dat ze erbij horen en dat ze nodig zijn in de groep. Hierdoor ontstaat een verbindende omgeving waarin kinderen verantwoordelijk zijn voor de cultuur die heerst op school.

Marte Meo

Daarnaast maken we gebruik van Marte Meo. De gedragspecialist is opgeleid om leerkrachten te begeleiden door videobeelden te maken en die samen met de leerkracht te bekijken. De leerkracht

heeft invloed op het pedagogisch klimaat in de klas en een goede relatie tussen hen en de kinderen is essentieel. Om een goed pedagogisch klimaat in de klas te krijgen, moet een leerkracht naar zichzelf kunnen kijken en de Marte Meo methode is een manier om dit te doen.

Taakspel

Op onze school is één leerkracht gecertificeerd Taakspel-coach en zijn bijna alle leerkrachten gecertificeerd Taakspel-begeleiders. Taakspel kan zowel wekelijks worden ingezet als wanneer nodig.

Doelen

Het doel van Taakspel is dat onrustig en storend gedrag afneemt. Hierdoor kunnen de leerlingen en de leerkracht efficiënter en taakgerichter werken. De leerkracht geeft tijdens het spelen van Taakspel complimenten en negeert ongewenst gedrag. Er ontstaat meer structuur in de klas: de nadruk ligt op het gewenste gedrag en de leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen gedrag.

Hoe wordt Taakspel gespeeld?

Leerlingen spelen Taakspel in teams tijdens de reguliere lessen of activiteiten. De leerkracht en de leerlingen bespreken welke klassenregels er tijdens Taakspel gelden. De teams krijgen punten. Wanneer ze voldoende punten overhouden, komen ze in aanmerking voor de - vooraf besproken - beloning. De leerlingen stimuleren elkaar om zich aan de regels te houden. Daardoor neemt onrustig en storend gedrag af. Leerlingen kunnen dan beter en taakgericht werken. Bovendien ontstaat er een prettiger klassenklimaat.

ZIEN!

ZIEN! is ons signaleringsmiddel op sociaal-emotioneel gebied. ZIEN! geeft inzicht in zowel de sterke kanten van het sociaal-emotioneel functioneren van een kind als op de mogelijke ondersteuningsbehoeften. Zo kunnen er goede interventies gekozen worden en kan er eventueel een goed hulplan gemaakt worden. Door op deze manier de leerlingenzorg in te richten, draagt het team bij aan handelingsgericht werken. Bovendien wordt in ZIEN! aangegeven wanneer externe hulp (diagnostiek en/of behandeling) nodig lijkt.

Na een periode van nauwkeurig waarnemen op basis van de dimensies van ZIEN!, vult de leerkracht voor alle leerlingen de vragenlijst in. Ten minste één maal per jaar vullen de leerlingen (van groep 5-8)

de digitale vragenlijsten over het leer- en leefklimaat, pesten (= monitor sociale veiligheid) en de sociale vaardigheden zelf in.

Er wordt op onze school per klas en op schoolniveau een analyse gemaakt op welbevinden, pestbeleving en veiligheidsbeleving.

Hoe gaan we om met pesten op school

Pesten komt overal voor. De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met de groep regels worden vastgesteld. De klassenregels worden aan het begin van het jaar met de kinderen gemaakt. Dan wordt er ook tijd besteed aan de groepsdynamiek en groepsvormende activiteiten. In situaties waarin pestgedrag aan de orde is, kan worden gerefereerd aan afspraken die aan het begin van het jaar zijn gemaakt. Pesten moet altijd worden gemeld, want pesten gebeurt vaak achter de rug van de leerkrachten en ouders om. Doet een probleem zich op school voor, dan mag u van de leerkrachten verwachten dat zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaan. Een goede samenwerking tussen ouders en school is hierbij van groot belang.

Aanpak van ruzies en pestgedrag:

- Kinderen bedenken samen oplossingen om hun conflict op te lossen.
- Mediatoren kunnen kinderen helpen bij een conflict. Mediatoren worden getraind in het gebruik van een stappenplan. Wanneer er geen oplossing voor het conflict kan worden bedacht, dan neemt de leerkracht de mediatie over.
- De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen een oplossing te vinden voor het conflict.
- Bij herhaaldelijke ruzie- of pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling (pesten kan en mag niet) en voert een gesprek met de leerling die pest of ruzie maakt.
- De leerkracht stelt een onderzoek in om te achterhalen wat er precies aan de hand is en welke interventie er het beste ingezet kan worden.
- Ouders worden ingelicht en samen wordt aan een oplossing gewerkt.
- Leerkracht(en) en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing. De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of orthopedagoog of gedragspecialist.

Steun bieden aan het kind dat gepest wordt

Aan de gepeste leerling wordt steun geboden door naar het kind te luisteren en diens probleem serieus te nemen. In een gesprek met de leerling ga je na hoe de leerling zelf reageert. Huilen of boos worden is vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling kan geholpen worden met zoeken en oefenen naar een andere manier om te reageren. Je laat de gepeste leerling inzien waarom een kind

Scheldende Schoffies Wat doe je als iemand je uitscheldt?

1. Zeg: 't zal wel'.
2. Haal je schouders op.
3. Zeg: 'jammer dan'.
4. Blijf cool .

pest en benadrukt de sterke kanten van de leerling. Dan ga je samen met de leerling overleggen over mogelijke oplossingen. De ouders worden ingelicht en geadviseerd hoe pestgedrag kan worden aangepakt. Het kind moet niet in een uitzonderingspositie geplaatst worden door overbescherming of doordat ouders met de pesters gaan praten. Hierdoor kan het pesten zelfs toenemen. Het kan nodig zijn om deskundige hulp in te schakelen, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining, Jeugdzorg, buurtteam, huisarts of een assertiviteitstraining. Door het zoeken van een sport of club kan positief contact worden gestimuleerd.

Steun bieden aan de pester

Met de pester wordt een probleemoplossend gesprek aangegaan om erachter te komen wat de reden van het pesten is (de baas willen zijn, jaloezie, verveling, zich buitengesloten voelen) en de pester in te laten zien wat het effect van zijn gedrag is. Pesten is verboden op school en wij houden ons aan deze regel. De leerling wordt geholpen om op een andere manier te reageren (niet boos, leren beheersen of een andere manier van gedrag aanleren) zodat hij op een positieve manier relaties kan onderhouden met andere kinderen. De ouders worden geïnformeerd en samen met ouders wordt overlegd. Iedere situatie vraagt om een maatwerk oplossing en het is belangrijk dat alle betrokken samen tot een oplossing komen. Ook om de pester te helpen kan het nodig zijn om deskundige hulp in te schakelen of positief contact te stimuleren.

Steun bieden aan de (midden)groep

Vanuit de Vreedzame School werken we met mediatie. Mediatie is bemiddeling bij conflicten. Alle leerlingen leren wat mediatie is en daarnaast worden enkele leerlingen opgeleid om de rol van mediator te vervullen. Zo nemen de kinderen zelf de verantwoordelijkheid voor het oplossen van conflicten in de klas of op het schoolplein. Het is een concrete uitwerking van het principe dat kinderen zelf verantwoordelijkheid hebben voor het klimaat op school. Leerlingen moeten verantwoordelijk worden

gemaakt voor het vormen en naleven van regels. Veel pestgedrag is niet direct zichtbaar. Daarom is het erg belangrijk dat iedereen zich verantwoordelijk voelt voor elkaars sociale veiligheid. Iedereen heeft het recht en de plicht om te praten over pesten.

Wanneer het niet meer gaat om een conflict, maar om een pestprobleem is mediatie niet voldoende. Dan is het belangrijk om de groep te betrekken bij de oplossingen voor het pestprobleem. Met de kinderen wordt gepraat over pesten en over hun eigen rol daarbij. Met de kinderen wordt samen overlegd over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen. Samen met de kinderen wordt gewerkt aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld de lessen Vreedzame School, filosofielessen, activiteiten m.b.t. de groepsdynamiek, filmpjes van Klokhuis of Schooltv over pesten en gesprekken met de klas over wat je moet doen als je ziet dat iemand gepest wordt.

Steungroepaanpak

De steungroepaanpak is een oplossingsgerichte strategie voor het oplossen van klachten over pesten, vooral op basisscholen. Het is een aanpak waarbij meerdere kinderen worden betrokken en niet alleen degene die gepest wordt of die pest.

Het begint met een gesprek tussen de leerkracht en het kind. In dit gesprek wordt in kaart gebracht wat hij of zij op het moment lastig vindt om mee om te gaan, welke andere kinderen in de buurt zijn als ze het moeilijk hebben en wie zijn of haar vriend is of vrienden zijn. Er wordt hem of haar niet gevraagd om informatie over wat er precies gebeurd is. Het kind wordt gerustgesteld dat dingen beter zullen gaan en dat een groep kinderen, gekozen uit de namen die hij of zij heeft genoemd, zal worden gevraagd om te helpen.

Het kind wordt gevraagd om op te letten op alles wat beter gaat zodat hij of zij je erover kan vertellen wanneer je een tweede gesprek hebt na een week. De kinderen die het kind gaan helpen, vormen samen de steungroep. Een steungroep bestaat uit 5 tot 8 kinderen en wordt gevormd uit de genoemde namen of leerlingen waarvan de leerkracht verwacht dat ze goed kunnen helpen.

Met de steungroep wordt apart gesproken en aan hen wordt gevraagd om te helpen met als doel om het kind om wie het gaat gelukkiger te maken op school. Er wordt geen verklaring gegeven over de reden waarom het kind wellicht niet gelukkig is. Het woord 'pesten' wordt helemaal niet gebruikt en

er wordt geprobeerd om elk oordeel over wat er is gebeurd te vermijden. Aan de steungroep wordt gevraagd om ideeën te bedenken van kleine dingen die zij zouden kunnen proberen om het kind gelukkiger te laten voelen en er wordt een afspraak gemaakt voor een week later om te bespreken wat ze hebben kunnen doen (bijv. vragen om te spelen of het voor hem/haar opnemen als iemand iets onaardigs zegt). Er kan een teken worden afgesproken waarmee de leerkracht de steungroep kan betrekken.

In het vervolgesprek wordt aan het kind waar het over gaat gevraagd welke dingen beter gaan en het kind wordt geprezen voor hoe het de situatie heeft weten te hanteren. In het gesprek met de steungroep, dat daarna plaatsvindt, wordt aan de kinderen gevraagd hoe zij vinden dat het gaat en ieder kind krijgt de gelegenheid om te vertellen wat hij of zij heeft kunnen doen. Ze worden allemaal individueel bedankt voor hun hulp en dan gefeliciteerd met het groepssucces. Een week later kan nog een vervolgesprek worden gepland. Soms is het nodig om meer dan één gesprek te voeren om ervoor te zorgen dat iedere vorm van plagen of pesten – dit wordt dan meestal gedaan door een kind dat niet in de steungroep zit – volledig stopt. Maar zelden is het nodig om vijf gesprekken te voeren. Het criterium om de groep te beëindigen is dat iedereen het erover eens is dat het kind nu gelukkig is op school: het kind zelf, de leden van de groep, medewerkers van de school en de ouders.

Bij deze aanpak krijgt geen van de kinderen krijgt een etiket, zoals “pestkop” of “slachtoffer”, terwijl ze tegelijkertijd wel de gelegenheid krijgen om eerder gemaakte fouten goed te maken als ze dat willen. Dat geldt ook, misschien verrassenderwijs, voor het kind over wie het gaat.

De steungroep is bewezen effectief, het werkt snel en op de lange termijn door.

Digitaal pesten

Digitaal pesten is een vorm van pesten. Het gebeurt via internet, sociale media en mobiele telefoon. Voorbeelden van digitaal pesten zijn het verspreiden van gênante foto's of filmpjes, het aanmaken van een nepprofiel of het versturen van bedreigende berichtjes. Digitaal pesten is extra vervelend, om de volgende redenen:

- De pester kan anoniem blijven (en durft verder te gaan).
- Het pesten kan 24 uur per dag doorgaan (geen moment van de dag voelt de gepeste zich veilig).
- Met één druk op de knop kunnen veel kinderen bereikt worden.
- Het pesten kan lang voortduren, doordat het gedeelde materiaal op internet blijft staan.
- Het blijft (nog) vaker verborgen voor volwassenen.

Bewustwording

Om kinderen meer te leren over sociale media en online veiligheid geeft Bureau Halt lessen. Tijdens zo'n les krijgen kinderen tips voor 'veilig internetten'. Er zijn gesprekken over digipesten en wat de gevolgen hiervan zijn, voor zowel de dader als het slachtoffer. Door kinderen vroegtijdig bewust te maken van hun gedrag op internet en hen te wijzen op de gevolgen en gevaren, worden zij voorzichtiger. Ze plaatsen minder informatie over zichzelf en anderen online en zullen minder snel pesten, dreigen of ander strafbaar gedrag vertonen op internet.

Ook bij digitaal pesten is het belangrijk dat kinderen dit aan de leerkracht melden. De leerkracht kan dan de begeleiding bieden die nodig is.

Do's en don'ts

Blijf rustig als het uw kind overkomt. Geef aan dat u het knap vindt dat uw kind u in vertrouwen neemt. Bied vooral steun en onderneem niet meteen actie. Praat, en neem uw kind serieus. Bespreek samen wat de mogelijkheden zijn. Wat kun je beter wel of juist niet doen:

- Reageer niet op de bewuste berichtjes, foto's of filmpjes.
- Maak screenshots (als bewijsmateriaal).
- Blokkeer pesters.
- Benader beheerders (van bijvoorbeeld sociale media) met de vraag het gedeelde materiaal van internet te verwijderen.
- Ontneem internet of mobiele telefoon niet (dan straft u uw gepeste kind).
- Informeer je kind over internet, sociale media, risico's etc.
- Maak samen regels en afspraken.
- Denk samen na over welke informatie je kan delen (en welke niet).

Meidenvenijn

Een andere vorm van pesten is meidenvenijn. Dit is het subtiel lastig vallen, kwetsen en vernederen van meisjes door andere meisjes. Het gaat erom dat meisjes macht willen uitoefenen en daarmee status te krijgen. Bij jongens wordt macht vaak bepaald door fysieke prestaties. Bij meisjes is status gebaseerd op relaties. Dat is hun sterke kant, ze kunnen bijvoorbeeld iemand troosten. Tegelijkertijd zijn de sterke sociale voelsprietten een punt waarop ze extra kwetsbaar zijn, omdat ze subtiele sociale signalen oppikken. Meidenvenijn is er in verschillende vormen: buitensluiten, negeren, non-verbaal (kuchen, zuchten, met de ogen rollen), manipuleren, roddelen en geheimen doorvertellen. Het gaat

vaak niet eens om wat ze zeggen, maar de manier waarop. Het gebeurt stiekem en subtiel. De steungroepaanpak kan zowel bij digitaal pesten als bij meidenvenijn worden ingezet.

Bijlage

Websites

- <http://www.pesten.nl/informatie-over-pesten/>
- www.pesten.startpagina.nl
- www.aandachtvoorpesten.nl
- <https://www.mediaopvoeding.nl/>

Voor kinderen:

- www.pestweb.nl
- <https://www.kindertelefoon.nl/8-12/topic/pesten/>

